

بررسی رابطه دوره تصدی حسابرس و نوسان پذیری بازده سهام

امید نام آوران

گروه حسابداری، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران. (نویسنده مسئول).

o.namavarani@gmail.com

پریسا ویسی

گروه حسابداری، واحد کنگاور، دانشگاه آزاد اسلامی، کنگاور، ایران.

parysa.azad@gmail.com

چکیده

نخستین گام در سنجش عملکرد یک واحد تجاری، محاسبه بازدهی به دست آمده با توجه به اهداف از قبل تعیین شده برای آن می باشد. از آنجایی که افزایش ثروت سهامداران به عنوان هدف اصلی واحدهای تجاری مطرح گردیده است، لذا یک واحد تجاری باید به گونه ای عمل کند که با کسب بازده مناسب ثروت سهامداران را افزایش دهد. بنابراین هدف این پژوهش بررسی رابطه دوره تصدی حسابرس و نوسان پذیری بازده سهام است. جامعه آماری پژوهش شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و نمونه مورد مطالعه، شامل ۱۴۰ شرکت پذیرفته شده طی سال های ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰ است. روش پژوهش توصیفی و از نظر ارتباط بین متغیرها علی است و از نظر هدف کاربردی است. برای پردازش و آزمون فرضیه ها از روش رگرسیونی و داده های تابلویی و همچنین مدل اثرات ثابت استفاده شده است. نتایج به دست آمده حاصل از تجزیه و تحلیل فرضیه ها نشان داد که دوره تصدی حسابرس با نوسان پذیری بازده سهام رابطه منفی و معناداری دارد.

واژگان کلیدی: دوره تصدی حسابرس، تنوع جنسیتی هیئت مدیره، نوسان پذیری بازده سهام.

مقدمه

نخستین گام در سنجش عملکرد یک واحد تجاری، محاسبه بازدهی به دست آمده با توجه به اهداف از قبل تعیین شده برای آن می باشد. از آنجایی که افزایش ثروت سهامداران به عنوان هدف اصلی واحدهای تجاری مطرح گردیده است، لذا یک واحد تجاری باید به گونه ای عمل کند که با کسب بازده مناسب ثروت سهامداران را افزایش دهد. بازده در فرایند سرمایه گذاری به عنوان نیروی محرکی است که ایجاد انگیزه می کند و پاداشی برای سرمایه گذاران محسوب می شود. بازده ناشی از سرمایه گذاری برای سرمایه گذاران حائز اهمیت است، زیرا فعالیت سرمایه گذاری در واقع به منظور کسب بازده صورت می گیرد (نمازی و ابراهیمی، ۱۳۹۱). بازده سهام، خود به تنهایی دارای توان اطلاعاتی است و بیشتر سرمایه گذاران بالفعل و بالقوه در تجزیه و تحلیل مالی و پیش بینی ها از آن استفاده می کنند. هر سهم یا هر پرتفویی از سهام، اگر در فاصله خاصی از زمان خریداری، نگهداری و فروخته شود، بازده خاصی را نصیب دارنده آن می کند که این بازدهی، شامل تغییر قیمت و منافع حاصل از مالکیت است. از طرفی بازده سهام در دوره های متفاوت متغیر است و روند ثابت و یکنواختی را به همراه ندارد. بنابراین نوسان و تغییرپذیری، جزء لاینفک بازدهی سهام در طی زمان است (موسوی شیرینی و همکاران، ۱۳۹۴).

پدیده تغییر حسابرسان به عنوان ابزاری در جهت تقویت استقلال حسابرسان و بهبود کیفیت حسابرسان ابتدا از سوی دانشگاهیان مطرح شد و سپس در کانون توجه حرفه حسابداری و عموم جامعه قرار گرفت. صاحب نظران حرفه حسابداری چند دهه است که نیاز به چرخش یا تعویض حسابرسان را مطرح کرده اند اما بعد از رسوایی‌هایی مالی شرکت‌هایی نظیر انرون و وردکام این موضوع به یکی از مباحث مهم دولت‌ها و ارگان‌های ملی نظیر کارگروه اتحادیه اروپا، انجمن حسابداران رسمی آمریکا و کمیسیون بورس اوراق بهادار نیز تبدیل شده است. افزایش توجه به موضوع استقلال حسابرسان و قدرت حرفه‌ای حسابرسان مستقل باعث شده است تا در سال‌های اخیر پدیده تغییر حسابرسان به زمینه مهمی در پژوهش‌ها و مباحث حرفه‌ای تبدیل شود (قیطاسی و همکاران، ۱۳۹۵). با افزایش دوره تصدی حسابرسان، حسابرسان شناخت بیشتری از فعالیت صاحبکار کسب نموده و آگاهی آن‌ها نسبت به کار بیشتر شده و از هرگونه ریسک حسابرسان بالقوه اجتناب می‌کنند و سعی می‌کنند با بکارگیری آزمون‌های بیشتر و قوی‌تر، حسابرسان با کیفیت‌تری را انجام دهند که این مسأله به طور مستقیم بر نوسان بازده سهام تأثیرگذار است.

امروزه با توجه به اهمیت ارزیابی بازده و عملکرد شرکت‌ها از نظر مدیران شرکت‌ها، سرمایه‌گذاران بالقوه و بالفعل، تحلیل‌گران مالی و سایر استفاده‌کنندگان از اطلاعات مالی در کشورمان، بررسی معیارهای مالی نوین ارزیابی نوسان‌پذیری بازده در پژوهش‌ها جهت کمک به تصمیم‌های منطقی جهت علل دستکاری سود ضروری به نظر می‌رسد. سرمایه‌گذاری یک امر ضروری و حیاتی در رشد و توسعه اقتصادی هر کشوری است. امید است نتایج حاصل از این پژوهش مورد توجه کلیه فعالان بازار سرمایه و شرکت‌های زیر مجموعه بورس اوراق بهادار قرار گیرد. از آنجا که سرمایه‌گذاران نقدترین دارایی خود را به سهام تبدیل می‌کنند، باید بررسی‌های وسیعی انجام دهند و تا جای ممکن سعی کنند منابع مالی خود را به سویی سوق دهند که کمترین ریسک و بیشترین بازدهی را داشته باشد. با توجه به رشد روز افزون بورس اوراق بهادار و تعداد سهامداران در سال‌های اخیر و جذابیت سرمایه‌گذاری در بورس نسبت به سایر بازارهای مالی برای سرمایه‌گذاران، نیاز به تحقیق حاضر بیش از پیش احساس می‌شود. بنابراین هدف اصلی پژوهش حاضر مطالعه این مسأله است که دوره تصدی حسابرسان با نوسان‌پذیری بازده سهام رابطه دارد؟

مبانی نظری پژوهش

دوره تصدی حسابرسان

پژوهش در باب کیفیت حسابرسان را نمی‌توان بدون در نظر گرفتن عرضه کیفیت حسابرسان توسط مؤسسه‌های حسابداری رسمی تحلیل کرد. بخش دیگری از پژوهش‌های انجام شده درباره کیفیت حسابرسان بر عرضه حسابرسان با کیفیت مطلوب به وسیله حسابرسان مستقل متمرکز بوده است. برای مثال داتار و همکاران^۱ (۱۹۹۱) بیان کردند که پیش‌بینی اولیه‌ی طرف تقاضا این است که صاحبکاران پریسک‌تر، حسابرسان با کیفیت‌تر را انتخاب می‌کنند اما فلتهم و همکاران^۲ (۱۹۹۱) بیان کرده‌اند که پیش‌بینی داتار و همکاران را باید با توجه به افزایش هزینه تفاضلی حسابرسان با کیفیت‌تر تحلیل کرد (حساس‌یگانه و آذین‌فر، ۱۳۸۹).

پژوهش‌ها نشان داده است که ساختار مؤسسه حسابرسان نیز بر کیفیت حسابرسان اثر دارد. براساس این پژوهش‌ها کیفیت حسابرسان در مؤسسه‌هایی که ساختار قوی‌تری در استفاده از روش‌های حسابرسان دارند، با سایر مؤسسه‌ها تفاوت دارند. ادغام مؤسسه‌های حسابرسان و یکسان شدن روش‌های مورد استفاده در مؤسسه‌های مختلف این فرضیه را کم اهمیت ساخته است. بیشتر محققان این نظریه را مطرح کرده‌اند که به طور کلی، رابطه مستقیمی بین کیفیت حسابرسان و

¹ Datar & al

² Feltham & et al

حق الزحمه حسابرسی وجود دارد و اگر مؤسسه‌های بزرگ حق الزحمه بیشتری به صاحب کار تحمیل می‌کنند به این معنی است که کیفیت خدمات حسابرسی آن‌ها مطلوب‌تر است. پژوهش‌ها، البته این فرضیه را نیز مطرح کرده است که مؤسسه‌های بزرگ‌تر به دلیل تجربه بیشتر و ساختار مناسب‌تر می‌توانند بخشی از صرفه اقتصادی خود را به مشتری منتقل کنند و حق الزحمه کمتری از صاحب کار بگیرند (علوی طبری و خلیفه سلطان، ۱۳۹۱).

دوره تصدی حسابرسی یکی از معیارهای اندازه‌گیری کیفیت حسابرسی است که به تعداد سال‌های متوالی که مؤسسه‌های حسابرسی یک صاحب کار را مورد رسیدگی و حسابرسی قرار می‌دهد، اطلاق می‌شود انجام عملیات حسابرسی صاحب کار توسط یک مؤسسه حسابرسی طی سنوات متمادی، به دلیل آشنایی تیم حسابرسی با عملیات حسابرسی صاحب کار، می‌تواند مؤثرتر صورت گیرد چنانچه مؤسسه حسابرسی تجربه انجام حسابرسی مؤسسه صاحب کار برای چندین سال را داشته باشد، علاوه بر اینکه اعضای تیم حسابرسی شناخت بیشتری نسبت به کار صاحب کار خواهد داشت، موجب تسریع در انجام عملیات حسابرسی، کاهش هزینه‌های حسابرسی و افزایش کیفیت حسابرسی می‌گردد. نتایج پژوهش‌های خارج از کشور نشان می‌دهد که بالا بودن دوره تصدی حسابرسی، موجب افزایش شناخت و تخصص حسابرسی در صنعت صاحبکار مربوطه شده و همچنین موجب بالا رفتن سطح کیفیت حسابرسی خواهد شد. مایرز و همکاران^۱ (۲۰۰۳) گزارش دادند چنانچه طول زمان ارتباط حسابرسی با صاحب کار افزایش یابد کیفیت سودهای گزارش شده افزایش می‌یابد. جانسون و همکاران^۲ (۲۰۰۲)، یافتند که، وقتی دوره تصدی حسابرسی بلندتر باشد کیفیت سود گزارش شده (که با توجه به اقلام تعهدی پایداری آن اندازه‌گیری شده است)، بالاتر است. کارسلو و ناچی^۳ (۲۰۰۴) و فالاتح^۴ (۲۰۰۶)، هر دو در پژوهش‌های خود در مورد کیفیت حسابرسی از دوره تصدی حسابرسی به‌عنوان یکی از شاخص‌های اندازه‌گیری کیفیت حسابرسی استفاده کرده‌اند. آن‌ها مرز دوره تصدی را ۵ سال در نظر گرفته‌اند. البته در یکی از پژوهش‌ها موجود توسط نانسی و همکاران (۲۰۰۴)، مرز دوره تصدی حسابرسی ۳ سال در نظر گرفته شده است (کارسلو و ناچی، ۲۰۰۴). در این پژوهش با توجه به پژوهش‌های انجام شده تاکنون، ما دوره تصدی حسابرسی را یک بار کمتر از ۵ سال در نظر گرفته و یک بار هم این دوره را ۵ سال و بیشتر از آن در نظر گرفته‌ایم. برای شرکت‌هایی که حسابرسی، آن‌ها را به مدت ۴ سال و بیش از ۴ سال حسابرسی کرده باشد مقدار ۱ و در غیر این صورت مقدار صفر در نظر گرفته می‌شود.

نوسان‌پذیری بازده سهام

الف) رابطه بازده سهام و معیارهای ارزیابی عملکرد

نتایج نشان می‌دهد که متغیرهای نسبت جاری، نسبت آنی، درصد بدهی به مجموع دارایی‌ها، گردش مجموع دارایی‌ها، درصد بازده مجموع دارایی‌ها، درصد سود به سود ناویژه، درصد سود عملیاتی به درآمد، درصد سود ناویژه به درآمد با بازده غیرعادی سهام رابطه معنادار دارد. با بررسی بعضی از نتایج پژوهش مشخص شده که رابطه برخی از معیارها با روابط نظری متفاوت است که این تفاوت می‌تواند به علت رفتار و نوع برداشت استفاده‌کنندگان در مورد استفاده از این نوع معیارها باشد. در نتیجه بررسی این روابط می‌تواند مانع از کسب بازدهی اضافه شود. همچنین به مسئولین و دست‌اندرکاران بازار مالی کمک کنند تا به رشد و توسعه بازار، ایجاد یک بازارکارا و شفافیت بیشتر اطلاعات در بازار دست یابند (کردستانی و حقیقت، ۱۳۹۲).

1 - Maiers & et al
2 - Janson & et al
3 - Carcello & Nagy
4 - Falath

ب) عوامل مؤثر بر بازده کوتاه مدت شرکت‌های پذیرفته شده در بورس

در بورس اوراق بهادار ایران مانند بسیاری از دیگر کشورها، سهامی که برای اولین بار عرضه می‌شود در کوتاه مدت (سی روز کاری بورس) دارای بازده غیرعادی متوسط می‌باشند، به عبارت دیگر، عرضه اولیه سهام جدید در بورس به طور متوسط زیر قیمت است. در این مطالعه نقش اندازه شرکت، نسبت ارزش دفتری نسبت به ارزش بازار هر سهم جدید، عرضه عمده سهام جدید، بازده بازار در ماه قبل از ورود شرکت‌های جدید به بورس و نوع صنعت رابر بازده غیرعادی کوتاه مدت نشان می‌دهد که نوع صنعت بر بازده غیرعادی کوتاه مدت سهام جدید تأثیر دارد (احمدپور، ۱۳۹۰).

پ) رابطه تورم و بازده سهام در بورس اوراق بهادار

با رشد و رونق بازار سرمایه گذاری، به مرور نقدینگی مردم از معاملات دلالی و مجازی نظیر خرید و فروش دلار، سکه و طلا به سمت بازار سرمایه هدایت می‌شود. سهامداران می‌کوشند آنچه بازدهی او را تحت تأثیر قرار می‌دهد شناسایی نموده و سپر حمایتی برای خود ایجاد نمایند. از آن جمله تورم است که بر بازدهی سرمایه گذار تأثیر می‌گذارد. بنابراین لازم است دانسته شود که آیا بورس به عنوان سپر تورمی عمل کرده است یا خیر؟ در جواب باید گفت که بازده اسمی سهام رابطه یک به یک با تورم نداشته و بازده حقیقی سهام با تورم رابطه منفی دارد. رابطه منفی بین دو متغیر در کوتاه مدت ناشی از تورم بوده و نشأت گرفته از شوک‌های تقاضای کل اقتصاد است (جهان‌شاد و خلیلی، ۱۳۹۲).

ت) خطای پیش‌بینی سود و بازده غیرعادی شرکت‌های جدیدالورود به بورس

تحقیقات بیانگر رابطه معنادار مثبت میان خطای پیش‌بینی سود و بازده غیرعادی سهام جدیدالورود به بورس است که در نهایت بیانگر محتوای اطلاعاتی متغیر سود است به عبارت دیگر اعلام سود پیش‌بینی شده باعث انحراف در میانگین نرخ بازده غیرعادی سهام می‌شود. این نتایج همچنین به نوعی تأیید کننده استانداردهای مالی در مورد اهمیت و اولویت سود در اطلاع‌رسانی به افراد ذی‌نفع است. با توجه به نقش اطلاعات شفاف، قابل اتکا و به موقع در تصمیم‌گیری، کمک به کارا تر شدن بازار سرمایه و مشارکت مردم در بازار سرمایه، پیشنهاد می‌شود: (جهان‌شاد و خلیلی، ۱۳۹۲).

۱- فراهم آوردن بستری مناسب جهت اطلاع‌رسانی سریع، دقیق و صحیح.

۲- تأکید بر اینکه شرکت‌های جدید با دقت بیشتری سود هر سهم را پیش‌بینی کنند، زیرا سرمایه‌گذاران معمولاً با استفاده از این معیار اقدام به تعیین قیمت سهام می‌کنند. عدم دقت در پیش‌بینی سود هر سهم می‌تواند منجر به کسب بازده غیرعادی برای عده‌ای از سرمایه‌گذاران و زیان غیرعادی برای عده دیگری شود (ودیدی و عظیمی‌فر، ۱۳۹۱).

ج) بازده سهام و محدودیت‌های مالی در بازار سهام داخلی

محدودیت‌های مالی در شرکت، رابطه معنادار با بازده سهام آن‌ها دارد یعنی ممکن است یکی از عوامل مؤثر در بازده سهام در بازار سرمایه ایران موضوع محدودیت‌های مالی شرکت‌ها در سال عملکرد آن‌ها باشد به عبارت دیگر شرکتی در یک سال مالی خود دارای شاخص پایین یعنی دارای مانده وجه نقد پایین سود تقسیمی پایین و اهرم مالی بالا و گردش وجوه نقد عملیاتی پایین باشد بازده سهام آن شرکت نیز در طول دوره مالی تحت تأثیر این عوامل و متغیرها است (کردستانی و حقیقت، ۱۳۹۲).

د) بازده سهام و تأثیر نوسانات شاخص‌های کلان اقتصادی

درباره تأثیر نوسانات به بررسی تأثیر چهار متغیر کلان اقتصادی (رشد نرخ اشتغال + تولید ناخالص داخلی + تورم + رشد شاخص قیمت سهام) بر بازده سهام پرداخته شده است. که نشان می‌دهد رشد اشتغال بر بازده سهام تأثیری ندارد، تولید ناخالص داخلی با تأثیر محدود، تورم (با وقفه دو سال) با تأثیر محدود منفی و رشد شاخص قیمت سهام با تأثیر قابل ملاحظه بر بازده سهام مؤثر هستند. یکی از مهم‌ترین بخش‌های اقتصادی و نیز سرمایه‌ای هر کشور، بازارهای سرمایه می‌باشد که اهمیت آن بر هیچ‌کس پوشیده نیست اما عوامل خرد و کلان اقتصادی در طول زمان به‌طور پویا در حال تغییر هستند. نکته‌ای که باید بدان توجه داشت این است که همه بخش‌های مختلف اقتصادی به یک میزان تحت تأثیر قرار نمی‌گیرند (احمدپور، ۱۳۹۰).

و) دقت پیش‌بینی سود و بازده سهام در نخستین دوره عرضه

نتایج حاصل از این پژوهش می‌تواند برای سرمایه‌گذاران در استفاده بهینه از اطلاعاتی که شرکت‌های جدیدالورود گزارش می‌کنند، مفید باشد. از کاربردهای عملی نتایج این پژوهش می‌توان به سنجش ارزش اطلاعات منتشره و به خصوص پیش‌بینی سود توسط شرکت‌های جدیدالورود اشاره کرد. مسئولان بورس اوراق بهادار می‌توانند با استفاده از نتایج این تحقیق به تعیین قابلیت اتکای اطلاعات پیش‌بینی شده توسط مدیران شرکت‌ها بپردازند. چنانچه شرکت‌ها در پیش‌بینی سود، تعصب و سوگیری دامنه داری را اعمال نمایند، مسئولان بورس اوراق بهادار می‌توانند جریمه‌هایی را تصویب و اعمال کنند (ودیدی و عظیمی‌فر، ۱۳۹۱).

ه) سنجش بازده غیرعادی در شرایط وقفه معاملاتی

در ارزیابی محتوای اطلاعاتی اعلان اطلاعات حسابداری به بازار بهتر است در شرایطی که بازده غیرعادی به‌صورت روزانه محاسبه می‌شود به‌جای کنار گذاشتن نمونه با وقفه معاملاتی بازده‌های غیرعادی بر مبنای روش دادوستد تا دادوستد محاسبه می‌شود. شایان ذکر است در این مطالعه محدودیت در دسترسی به داده‌ای سود نقدی مصوب به افزایش سرمایه‌های شرکت‌ها در مقاطع روزانه موجب گردید تا بازده‌های روزانه صرفاً بر اساس تغییرات قیمتی محاسبه شود. گرچه هدف اصلی ما مقایسه نتایج اجرای روش دادوستد تا دادوستد با روش تجمیعی بوده و این محدودیت در محاسبه بازده در هر دو روش مؤثر است. اما پیشنهاد می‌شود در صورت دسترسی به داده‌های مربوط به افزایش سرمایه و تصویب سود نقدی در محاسبه بازده افزایش سرمایه و تصویب سود نقدی نیز در نظر گرفته شود (احمدپور، ۱۳۹۰).

د) افزایش سرمایه و تأثیر آن بر بازده غیرعادی

همواره یکی از روش‌های تأمین مالی شرکت‌ها افزایش سرمایه می‌باشد که با دارا بودن محتوای اطلاعاتی می‌تواند منجر به بازدهی غیرعادی سهام گردد. افزایش سرمایه می‌تواند بر چهار عامل تأثیر بالقوه که عبارتند از:

- ۱- عامل نسبت افزایش سرمایه به ارزش بازار شرکت اثر زیادی بر بازده غیرعادی سهام شرکت ندارد.
- ۲- عامل بازده تجمعی بازار اثر قابل ملاحظه‌ای بر بازده غیرعادی شرکت‌ها ندارد.
- ۳- عامل واریانس بازده روزانه سهام اثر قابل ملاحظه‌ای بر بازده غیرعادی سهام شرکت دارد.
- ۴- عامل اندازه شرکت اثر قابل ملاحظه‌ای بر بازده غیرعادی سهام شرکت ندارد (ودیدی و عظیمی‌فر، ۱۳۹۱).

ن) بازده غیرعادی و اطلاعات مالی انتشار یافته و روابط بین آنها

سرمایه‌گذاران و تحلیل‌گران مالی که در مدل‌های تصمیم‌گیری خود بیشتر به سمت عامل سود و نسبت‌های مالی در بر گیرنده این عامل معطوف می‌شوند. به عبارتی اطلاعات صورت سودوزیان برای آنها مهم‌تر از اطلاعات ترازنامه می‌باشد، توانسته‌اند بازدهی بیش از بازده مورد انتظار به دست آورند. بنابراین این بازده اضافی تنها به عده خاصی تعلق نگرفته و بین سرمایه‌گذاران مختلف توزیع می‌شود. این امر سبب کاهش بازده اضافی در بازار سرمایه شده و کارایی بازار را افزایش می‌دهد. در زمان انتشار اطلاعات اضافی وقتی بازده غیرعادی مثبت (بازدهی غیرعادی بیشتر) ایجاد می‌شود. بیانگر این است که سرمایه‌گذاران معمولاً بیش واکنش هستند و این نوع بی‌نظمی در مدل‌های قیمت‌گذاری دارایی‌های سرمایه‌گذاری^۱ و مدل‌های دیگر است (کردستانی و حقیقت، ۱۳۹۲).

پیشینه پژوهش

محمّدی‌تبار (۱۴۰۱)، در پژوهشی به بررسی مطالعه تأثیر فرصت‌های رشد بر نوسان‌پذیری بازده سهام پرداختند و نتایج به دست آمده حاصل از تجزیه و تحلیل فرضیه نشان می‌دهد که فرصت‌های رشد بر نوسان‌پذیری بازده سهام در سطح خطای ۵ درصد تأثیر مثبت و معناداری دارد.

جعفری و همکاران (۱۴۰۰)، در پژوهشی به بررسی تأثیر شهرت شرکت و مالکیت نهادی بر رابطه بین افشای اطلاعات آینده‌نگر و نوسان‌پذیری بازده سهام پرداختند و یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که مالکیت نهادی بر رابطه بین افشای اطلاعات آینده‌نگر مالی و نوسان‌پذیری بازده سهام تأثیر دارد. همچنین شهرت شرکت بر رابطه بین افشای اطلاعات آینده‌نگر و نوسان‌پذیری بازده سهام تأثیر معنی‌داری به لحاظ آماری ندارد.

فیض‌الهی و لشکری‌زاده (۱۴۰۰)، در پژوهشی به بررسی تأثیر کیفیت ارقام تعهدی بر نوسانات بازده سهام پرداختند و نتایج نشان داد کیفیت ارقام تعهدی بر ریسک بازده سهام، تأثیر منفی و معنادار دارد. بدین معنی که با افزایش کیفیت ارقام تعهدی نوسان‌پذیری بازده سهام افزایش می‌یابد.

کیقبادی و همکاران (۱۳۹۷)، در پژوهشی به بررسی تأثیر کیفیت افشای اطلاعات و عدم تقارن اطلاعاتی بر نوسان‌پذیری بازده سهام با استفاده از سیستم معادلات همزمان پرداختند و یافته‌ها نشان می‌دهد که کیفیت بالای افشای اطلاعات، عدم تقارن اطلاعاتی را کاهش داده و بدین ترتیب عدم تقارن اطلاعاتی پایین نیز منجر به کاهش نوسان‌پذیری بازده سهام می‌شود. این یافته‌ها می‌تواند برای سرمایه‌گذاران، تحلیل‌گران و مشاوران مالی، مدیران واحدهای تجاری و بورس اوراق بهادار از جهت تبیین چگونگی ارتباط بین این متغیرها مفید باشد.

خانی معصوم‌آبادی و همکاران (۱۳۹۷)، در پژوهشی به بررسی رابطه سطوح مختلف مالکیت مدیریتی، سهام‌شاور آزاد، نوسان‌پذیری بازده سهام و سن شرکت با همزمانی قیمت سهام پرداختند یافته‌های حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش نشان می‌دهد که رابطه بین مالکیت مدیریتی و همزمانی قیمت سهام به صورت: مالکیت مدیریتی بالا (منفی و معنادار)، مالکیت مدیریتی متوسط (منفی و معنادار)، سهام‌شاور آزاد (منفی و معنادار)، سن شرکت (مثبت و معنادار)، نوسان‌پذیری بازده سهام (مثبت و معنادار) و اهرم مالی (مثبت و معنادار) است. در نتیجه، لازم است که به این مساله توجه بیشتری شود.

بادآورن‌هندی و محرومی (۱۳۹۶)، در پژوهشی به بررسی ارتباط بین نوسان‌پذیری بازده سهام و ارقام تعهدی سرمایه در گردش: رویکرد سرمایه‌گذاری اختیار واقعی پرداختند و نتایج، بیانگر این است که بین نوسان‌پذیری بازده سهام و ارقام تعهدی سرمایه در گردش، رابطه منفی وجود دارد و درماندگی مالی شرکت‌ها باعث کاهش نیرومندی این رابطه می‌شود.

^۱ CAPM

مطلب^۱ (۲۰۱۵)، در پژوهشی به بررسی تأثیر عدم تقارن اطلاعاتی بر نوسانات بازده سهام شرکت‌های بورسی نیجریه پرداختند. یافته‌های آن‌ها حاکی از آن بود که عدم تقارن اطلاعاتی تأثیر معناداری بر نوسانات بازده سهام دارد. یاسین و همکاران^۲ (۲۰۱۵)، در پژوهشی به بررسی تأثیر عدم تقارن اطلاعاتی بر بازده سهام شرکت‌های بورسی عمان پرداختند. یافته‌های آن‌ها حاکی از آن بود که سرمایه‌گذارانی که دارای اطلاعات محرمانه بودند می‌توانند سود بیشتری ببرند. به عبارتی دیگر عدم تقارن اطلاعاتی بر بازده سهام تأثیر مثبتی دارد. اما هنگامی که سیاست‌های حسابداری محافظه کارانه‌تری توسط مدیریت اعمال می‌شود این اثر کم رنگ‌تر می‌شود.

فرضیه پژوهش

با توجه به مبانی نظری و پیشینه پژوهش و همچنین به منظور دستیابی به اهداف پژوهش، فرضیه ذیل ارائه می‌گردد. فرضیه اول: دوره تصدی حسابرس با نوسان‌پذیری بازده سهام رابطه معناداری دارد. فرضیه دوم: تنوع جنسیتی هیئت مدیره بر رابطه بین دوره تصدی حسابرس و نوسان‌پذیری بازده سهام تأثیر معناداری دارد.

الگوی پژوهش

الگوی پژوهش از نوع رگرسیون چندمتغیره است. بنابراین، مدل زیر برای انجام آزمون فرضیه‌ها انتخاب شده است: معادله (۱).

$$VR_{it} = \beta_0 + \beta_1 SA_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 LEV_{it} + \varepsilon_{it}$$

که در معادله فوق به ترتیب:

VR: شاخص نوسان‌پذیری بازده سهام شرکت i در سال t ؛

SA: شاخص دوره تصدی حسابرس شرکت i در سال t ؛

SIZE: اندازه شرکت شرکت i در سال t ؛

LEV: اهرم مالی شرکت i در سال t ؛

نحوه اندازه‌گیری متغیرها به شرح جدول (۱) است:

جدول (۱): نحوه اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش

نام متغیر	نوع متغیر	نحوه اندازه‌گیری
دوره تصدی حسابرس	مستقل	متغیر موهومی صفر و یک
نوسان‌پذیری بازده سهام	وابسته	$Rf_t = \alpha_t + \beta_i (R_{it} + Rm_t - Rf_t) + \varepsilon_{it}$
اندازه شرکت	کنترلی	Ln (تعداد سهام $\times$ قیمت سهام)
اهرم مالی	کنترلی	کل دارایی‌ها/کل بدهی

روش شناسی پژوهش

¹ Mutalib

² Yassin & et al

با توجه به این که داده‌ها مربوط به اطلاعات شرکت‌های واقعی بوده و نتایج آن می‌تواند راه‌گشای تصمیم‌های فعالان بازار سرمایه قرار گیرد از این رو پژوهش کاربردی محسوب می‌گردد. از طرف دیگر به دلیل این که رابطه علی و معلولی بین متغیرهای مستقل و وابسته پژوهش مورد بررسی قرار خواهد گرفت، لذا از لحاظ انجام، علی پس از وقوع است. از لحاظ نحوه اجرا توصیفی و از لحاظ ارتباط بین متغیرها از نوع همبستگی است. و از نوع جمع‌آوری داده‌ها از نوع پژوهش‌های کمی و از لحاظ زمان اجرا گذشته‌نگر و همچنین منطق اجرا استقرایی می‌باشد. مقیاس اندازه‌گیری داده‌های جمع‌آوری شده، مقیاس نسبی است. مقیاس نسبی دارای کلیه ویژگی‌های مقیاس‌های فاصله‌ای، ترتیبی و اسمی است. مقیاس نسبی، دقیق‌ترین مقیاس اندازه‌گیری است. این مقیاس دارای ارزش صفر حقیقی می‌باشد. یعنی نقطه‌ای در مقیاس که نمایانگر فقدان کامل ویژگی مورد اندازه‌گیری است.

جامعه پژوهش حاضر شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی سال ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰ که بالغ بر ۶۲۰ شرکت است، در نظر گرفته شده است. در این پژوهش از حذف سیستماتیک جهت انتخاب نمونه‌ها استفاده شده است.

با توجه به محدودیت‌ها ۱۴۰ شرکت به عنوان نمونه‌ی پژوهش مورد استفاده قرار گرفتند.

به‌طور کلی اطلاعات و داده‌های این پژوهش با استفاده از دو روش کتابخانه‌ای و اسناد سازمانی گردآوری شده است.

یافته‌های پژوهش

توصیف اطلاعات گردآوری شده یکی از فرآیندهای پژوهش در بخش تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش است که گزارش آنها در پژوهش، مهم است. داده‌های پژوهش با استفاده از منابع اطلاعاتی دست دوم گردآوری و دسته‌بندی شده است. توصیف اطلاعات و داده‌های آماری با توجه به مقیاس‌های اندازه‌گیری انتخاب می‌گردد. بنابراین در این بخش در مورد ویژگی‌های نمونه آماری و شاخص‌های مربوط به صورت‌های مالی اعضای نمونه آماری بحث و بررسی صورت گرفته است که در ادامه به آنها در دو بخش جداگانه پرداخته شده است.

به‌طور کلی، روش‌هایی را که به‌وسیله آنها می‌توان اطلاعات جمع‌آوری شده را پردازش کرده و خلاصه نمود، آمار توصیفی می‌نامند. لازم به ذکر است که پس از حذف داده‌های پرت و مرتب‌سازی داده‌ها، تعداد شرکت-سال‌های متغیرهای پژوهش با اندکی کاهش مواجه شده است.

جدول (۲): شاخص‌های توصیفی متغیرهای مورد مطالعه

متغیرهای پژوهش	نماد	تعداد سال-شرکت	میانگین	میانه	انحراف معیار	بیشینه	کمینه
دوره تصدی حسابرس	SA	۷۰۰	۰/۴۶۲	۰/۴۲۰	۰/۱۵۱	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰
نوسان‌پذیری بازده سهام	VR	۷۰۰	۰/۱۵۸	۰/۱۱۳	۰/۴۱۹	۰/۸۵۳	۰/۰۱۴
اندازه شرکت	SIZE	۷۰۰	۱۰/۴۹	۱۰/۳۶	۱/۹۶۲	۱۳/۵۵	۵/۱۷۶
اهرم مالی	LEV	۷۰۰	۰/۵۶۳	۰/۵۴۷	۰/۱۶۰	۰/۶۷۵	۰/۰۶۹

در مطالعه حاضر روش برآورد مدل براساس داده‌های تابلویی است. این روش تلفیقی از اطلاعات سری زمانی (۱۳۹۶-۱۴۰۰) و داده‌های مقطعی ۱۴۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار) می‌باشد. تمامی ارقام محاسبه شده برای هر یک از متغیرهای مدل بر حسب میلیون ریال می‌باشد. برنامه‌ی نرم‌افزاری مورد استفاده در این پژوهش، برنامه نرم‌افزاری SPSS می‌باشد. مدل‌های برآورد شده با توجه به فرضیه‌های ارائه شده به صورت مدل رگرسیون چندمتغیره ارائه شده‌اند.

تعیین نوع آزمون و روش تجزیه و تحلیل

برای تعیین روش به کارگیری داده‌های ترکیبی و تشخیص همگن یا ناهمگن بودن آن‌ها از آزمون چاو و آماره F لیمر استفاده شده است.

جدول (۳): نتایج آزمون چاو، جهت تشخیص همگن یا ناهمگن بودن مقاطع

آزمون مدل	F	احتمال آماره F	نتیجه آزمون چاو
مدل پژوهش	۱۵/۳۷۶	۰/۰۰۰۰	H ₀ رد می‌شود.

همان‌گونه که در جدول (۳)، دیده می‌شود، نتیجه آزمون چاو، نشان می‌دهد که احتمال به‌دست آمده برای آماره F در مدل پژوهش کمتر از ۵ درصد است، بنابراین برای آزمون این مدل، داده‌ها به‌صورت تابلویی مورد استفاده قرار می‌گیرند.

آزمون هاسمن

در این آزمون از آماره چای دو با K درجه آزادی استفاده می‌شود اگر چای دو بدست آمده از مقدار جدول بیشتر بود، فرضیه H₀ مبنی بر تصادفی بودن رد می‌شود و فرضیه آثار ثابت پذیرفته می‌شود.

جدول (۴): نتایج آزمون هاسمن، جهت تشخیص استفاده از اثرات ثابت یا تصادفی

آزمون مدل	مقدار آماره	احتمال آماره	نتیجه آزمون
مدل پژوهش	۲۷/۲۶۹	۰/۰۰۰۰	اثرات ثابت

در این آزمون H₀ بر مدل پانل دیتا با اثرات تصادفی و فرضیه مقابل بر مدل پانل دیتا با اثرات ثابت دلالت دارد. اگر آماره آزمون هاسمن بزرگ‌تر از مقادیر بحرانی‌اش و یا آماره احتمال آن (prob) کوچک‌تر از ۵ درصد باشد H₀ رد و استفاده از مدل اثرات ثابت پذیرفته می‌شود. طبق نتایج حاصل از آزمون هاسمن برای مدل پژوهش، با توجه به اینکه در ازاء خطای ۵ درصد میزان آماره هاسمن برای پژوهش (۳۰/۵۶۷) شده است و از طرفی میزان سطح معناداری کمتر از ۵ درصد شده است، لذا H₀ رد می‌شود. رد H₀ نشان می‌دهد که روش اثرات تصادفی ناسازگار می‌باشد و بایستی از روش اثرات ثابت استفاده شود.

فرضیه پژوهش

دوره تصدی حسابرس با نوسان‌پذیری بازده سهام رابطه معناداری دارد.

مدل رگرسیونی برای فرضیه اول به‌شرح زیر است:

$$\varepsilon_{it} + \beta_3 \text{LEV}_{it} + \beta_2 \text{SIZE}_{it} + \beta_1 \text{SA}_{it} + \text{VR}_{it} = \beta_0$$

نتایج حاصل از آزمون به‌شرح جدول (۵) زیر می‌باشد:

جدول (۵): نتایج آزمون فرضیه

نام متغیر	نماد متغیر	ضریب	انحراف معیار	آماره t	Prob.
مقدار ثابت	C	۰/۴۱۲	۰/۱۲۷	۳/۲۲۵	۰/۰۰۰۰
دوره تصدی حسابرس	β_1 (SA)	-۰/۵۶۷	۰/۱۲۹	-۴/۳۷۲	۰/۰۰۰۱
اندازه شرکت	β_2 (SIZE)	۰/۱۲۸	۰/۰۴۲	۳/۰۰۶	۰/۰۰۰۰
اهرم مالی	β_3 (LEV)	۰/۳۴۹	۰/۱۰۲	۳/۳۹۷	۰/۰۰۰۲
آماره F		۱۴/۱۳۶			
سطح معناداری (Prob.)		(۰/۰۰۰)			

۱/۸۴۱	آماره دوربین واتسون
۰/۶۲۴	ضریب تعیین (R2)
۰/۶۰۲	ضریب تعیین تعدیل شده (AdjR2)

با توجه به نتایج آزمون مدل پژوهش، سطح معناداری آماره $F (0/000)$ کمتر از سطح خطا بوده و کل مدل رگرسیونی معنادار است. آماره دوربین واتسون (۱/۸۴۱) در فاصله بین ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد بنابراین همبستگی بین اجزای خطای مدل وجود ندارد. با توجه به پایین بودن سطح اطمینان آماره t از سطح خطای مورد پذیرش برای ضریب β_1 نتایج آزمون نشان می‌دهد دوره تصدی حسابرس با نوسان‌پذیری بازده سهام رابطه منفی و معناداری دارد، بنابراین H_0 پژوهش را می‌توان در سطح خطای ۵ درصد رد کرد. همچنین سطح معناداری آماره t از سطح خطای مورد پذیرش برای ضریب β_2 نتایج آزمون نشان می‌دهد متغیر کنترلی اندازه شرکت با نوسان‌پذیری بازده سهام رابطه مثبت و معناداری دارد و سطح معناداری آماره t از سطح خطای مورد پذیرش برای ضریب β_3 نتایج آزمون نشان می‌دهد متغیر کنترلی اهرم مالی با نوسان‌پذیری بازده سهام رابطه مثبت و معناداری دارد. ضریب تعیین و ضریب تعیین تعدیل شده نیز نشان می‌دهد که متغیرهای وارد شده در رگرسیون توانسته‌اند ۶۰ درصد از تغییرهای متغیر وابسته را توضیح دهند.

نتیجه‌گیری کلی

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه دوره تصدی حسابرس و نوسان‌پذیری بازده سهام با تأکید بر تنوع جنسیتی هیئت مدیره در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی سال ۱۳۹۶ الی ۱۴۰۰ انجام گرفته است. تأثیر متغیر مستقل با استفاده از داده‌های تابلویی و روش اثرات ثابت در شرکت‌ها بررسی شده است. نتایج به‌دست آمده حاصل از تجزیه و تحلیل فرضیه‌ها نشان داد که دوره تصدی حسابرس با نوسان‌پذیری بازده سهام رابطه منفی و معناداری دارد. در تبیین این نتیجه می‌توان بیان نمود که با افزایش دوره تصدی حسابرسی، حسابرسان شناخت بیشتری از فعالیت صاحبکار کسب نموده و آگاهی آن‌ها نسبت به کار بیشتر شده و از هرگونه ریسک حسابرسی بالقوه اجتناب می‌کنند و سعی می‌کنند با بکارگیری آزمون‌های بیشتر و قوی‌تر، حسابرسی با کیفیت‌تری را انجام دهند. با افزایش طول دوره تصدی حسابرسی، کیفیت حسابرسی نیز افزایش می‌یابد که به تبع، عدم اطمینان اطلاعاتی کاهش می‌یابد. کیفیت حسابرسی بر عدم تقارن اطلاعاتی بین معامله‌گران اثر می‌گذارد که نتیجه آن افزایش کیفیت گزارشگری مالی شرکت و در نهایت کاهش مدیریت سود و نوسان‌پذیری بازده سهام در شرکت است.

با توجه به نتایج فرضیه پژوهش به سهامداران و سایر سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌شود که دوره تصدی حسابرس را به‌عنوان یکی از معیارهای تصمیم‌گیری در مورد توانایی پیش‌بینی سودهای شرکت در نظر بگیرند، زیرا قبل از اینکه شرکت سود پیش‌بینی شده خود را بخواهد به اطلاع عموم برساند باید حسابرس گزارش مربوطه را بررسی نموده و اظهار نظر نماید با توجه به این مطلب هر چقدر دوره تصدی حسابرس در یک شرکت بیشتر باشد پس در نتیجه شناخت بیشتری نسبت به فعالیت صاحبکار خواهد داشت که در این صورت می‌تواند راهنمایی برای سرمایه‌گذاری در سهام شرکت و کسب بازدهی باشد.

منابع

✓ استانداردهای حسابداری ایران، (۱۳۹۲)، نشریه ۸۶ سازمان حسابرسی.

- ✓ اسدی، غلامحسین، نادری نورعینی، مهدی، سرافراز، منصور، (۱۳۹۷)، نقش تعدیل‌کنندگی کیفیت گزارشگری مالی بر رابطه بین مدیریت سرمایه در گردش و عملکرد مالی، مجله دانش حسابداری مالی، دوره پنجم، شماره دوم، ۱۳۱-۱۵۰.
- ✓ اشرفزاده، سیدحمیدرضا، مهرگان، نادر، (۱۳۸۷)، اقتصادسنجی پانل دیتا، انتشارات دانشگاه تهران.
- ✓ اعتمادی، حسین، (۱۳۸۲)، تأثیر دیدگاه اخلاقی مدیران مالی بر کیفیت گزارش‌های مالی شرکت‌ها، نشریه اخلاق در علوم رفتاری.
- ✓ اعتمادی، حسین، اسمعیلی، محمد، (۱۳۹۶)، بررسی رابطه سود تقسیمی با فرصت‌های رشد و هزینه نمایندگی، فصلنامه پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، دوره نهم، شماره ۳۴، صص ۲۵-۳۸.
- ✓ افلاطونی، عباس، نعمتی، مرضیه، (۱۳۹۷)، پژوهشی به بررسی نقش کیفیت گزارشگری مالی و کیفیت افشا در افزایش اعتبار تجاری: رویکرد متغیرهای ابزاری، فصلنامه پژوهش‌های حسابداری و حسابرسی، دوره ۲۵، شماره اول، صص ۱-۱۵.
- ✓ الهایی‌سحر، مهدی، اسکندر، هدی، (۱۳۹۶)، بررسی اثر کیفیت گزارشگری مالی و سررسید بدهی بر انواع عدم کارایی سرمایه‌گذاری، فصلنامه پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، دوره نهم، شماره ۳۵، صص ۷۹-۹۱.
- ✓ انواری‌رستمی، علی‌اصغر، سراجی، حسن، (۱۳۹۳)، سنجش فکری و بررسی رابطه میان سرمایه فکری و ارزش بازار سهام شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران، مجله بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، شماره ۳۹، صص ۵۲-۶۵.
- ✓ ایلخانی، نریمان، (۱۳۸۰)، عوامل ناکارایی بازارهای مالی، سرمایه، نشریه بررسی‌های مالی و سرمایه‌گذاری، شماره اول، صص ۱-۱۲.
- ✓ بولو، قاسم، معزز، الهه، خان‌حسینی، داود، نیکو نسبتی، محمد، (۱۳۹۱)، بررسی رابطه بین دیدگاه مدیریت و چسبندگی هزینه‌ها در بورس اوراق بهادار تهران. برنامه‌ریزی و بودجه، شماره ۳، صص ۷۹-۹۵.
- ✓ پورزمانی، زهرا، جهانشاد، آریتا، محمودآبادی، علی، (۱۳۹۳)، تأثیر سرمایه فکری بر ارزش بازار و عملکرد مالی، بررسی حسابداری و حسابرسی، دوره ۱۹، شماره دوم، صص ۱۰۲-۱۱۷.
- ✓ ثقفی، علی، عرب مازار یزدی، مصطفی، (۱۳۸۹)، کیفیت گزارشگری مالی و ناکارایی سرمایه‌گذاری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، مجله حسابداری مالی، شماره چهارم، صص ۲۹-۴۲.
- ✓ Caramanis, C., & Lennox, C. (2008). Audit Effort and Earnings Management. *Journal of Accounting and Economics*, 45(1): 116-138.
- ✓ Chan, K., Kleinman, G., & Lee, P. (2009). The impact of Sarbanes- Oxley on internal control remediation. *International Journal of Accounting & Information Management*.
- ✓ Chen, J., Dong, W., Han, H., & Zhou, N. (2020). Does audit partner workload compression affect audit quality?. *European Accounting Review*, 29(5): 1021-1053.
- ✓ Goodwin, J., & Wu, D. (2016). What is the Relationship between Audit Partner Busyness and Audit Quality? *Contemporary Accounting Research*, 33(1): 341-377.
- ✓ Hussin, W. N. W., Bamahros, H. M., & Shukeri, S. N. (2018). Lead engagement partner workload, partner-client tenure and audit reporting lag: Evidence from Malaysia. *Managerial Auditing Journal*., 33 (3): 246-26.
- ✓ Jensen, M., & Meckling, W. (1976). Theory of the firm: managerial behavior, agency costs and ownership structure". *Journal of Financial Economics*, 3 : 305-360.
- ✓ John L. Abernathy, Brooke Beyer, Adi Masli & ChadStefaniak. (2020). The association between characteristics of audit committee accounting experts, audit committee chairs, and financial reporting timeliness, *Advances in Accounting*, Volume 30, Issue 2, December 2014, Pages 283-297.
- ✓ Kahneman, D. (1973). *Attention and Effort*. Prentice-Hall Inc., Englewood Cliffs, NJ.

- ✓ Kogilavani, A & Marjan Mohd, N. (2018). Determinants of Audit Report Lag and Corporate Governance in Malaysia , International Journal of Business & Management. Vol. 8 Issue 15, p151-163.
- ✓ MohammadRezaei, F., N. Mohd-Saleh, R. Jaffar, and M.S. Sabri. (2016). The effects of audit market liberalisation and auditor type on audit opinions: The Iranian experience. International Journal of Auditing 20: 87-100.
- ✓ Pritsker, A. A. B., Waiters, L. J., & Wolfe, P. M. (1969). Multiproject scheduling with limited resources: A zero-one programming approach. Management science, 16(1), 93-108.
- ✓ Soobaroyen, T., & Chengabroyan, C. (2006). Auditors' Perceptions of Time Budget pressure, Premature Sign Offs and Under-Reporting Of Chargeable Time: Evidence from a Developing Country. International Journal of Auditing, 10 (3): 201–21.
- ✓ Turel,A. (2010). Timeliness of Financial Reporting in me capital markets: Evidence from Turkey”, Journal of the School of Business Administration, Istanbul University, 39(2), 227-240.
- ✓ Willett, C., & Page, M. (1996). A Survey of Time Budget Pressure and Irregular Auditing Practices among Newly Qualified UK Chartered Accountants. British Accounting Review, 28 (2): 101–120.
- ✓ Yan, H. & Xie, S. (2016). How Does Auditors' Work Stress Affect Audit Quality? Empirical Evidence from the Chinese Stock Market. China Journal of Accounting Research, 9(4): 305-319.
- ✓ Zhou, Y. (2015). Auditor Size and Audit Quality: A Partner-Level Perspective. (Phd Thesis), City University of New Yorkity? European Accounting Revie.